

зменшуючи вплив харчових відходів і втрат їжі на навколишнє середовище.

Розширення можливостей місцевих громад: залучення місцевих громад до процесів планування продовольчої безпеки та прийняття рішень, щоб забезпечити врахування їхніх потреб і перспектив.

Узагальнюючи можна прийти до висновку, що інтеграція цих рішень формує комплексний підхід до вирішення проблем сільського господарства та продовольчої безпеки, зокрема сприяючи інноваціям, екологічній стійкості, економічному розвитку та соціальній взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Sheryl L.Hendryks, Food Security Policy, Evaluation and Impact Assessment. Taylor&Francis, 2019. 272 p.; 2. Eit Food Organisation (cofounded by European Union), Digest, 2021. URL: <https://www.eitfood.eu/blog/how-can-countries-better-plan-for-food-security.pdf> (дата звернення 02.03.24)

Філімонов Ю.Л., канд. екон. наук, доцент
Борисов П.Р., здобувач вищої освіти ступеня бакалавр
Державний біотехнологічний університет, Україна

Формування раціональних розмірів аграрних підприємств як фактор забезпечення продовольчої безпеки України

Світові стратегічні виклики останнім часом значно загострили проблему продовольчої безпеки України. Її вирішення повинно ґрунтуватися на комплексному науковому дослідженні організації агропромислового виробництва. Важливим напрямом підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва є поєднання спеціалізації, концентрації, кооперації та його інтеграції. Найвища форма цього симбіозу – це раціональні розміри аграрних підприємств всіх форм власності і господарювання. Отже, формування раціональних розмірів підприємств на регіональному рівні, перш за все, має ґрунтуватися на забезпеченні продовольчої незалежності держави і населення України.

Різні аспекти формування раціональних розмірів аграрних підприємств досліджувалися багатьма вченими, серед яких слід виділити праці О.А. Богданович [1], А.О. Гуторова [2], М. В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка [3], І.В. Кошкалди [4], Д.В. Шияна [5], Т.І. Яворської [6].

Раціональні за розмірами аграрні підприємства мають свої економічні, техніко-технологічних, соціальні і юридичні переваги щодо оптимального поєднання галузей виробництва, оптимізації машинно-тракторного парку, створення обслуговуючих і переробних потужностей, впровадження новітніх технологій, що у підсумку дає змогу мінімізувати витрати на одиницю виробленої продукції, підвищити прибутковість підприємства і його конкурентоспроможність на ринку, створити умови для його сталого розвитку,

підвищення соціальної відповідальності агробізнесу і екологізації господарської діяльності.

На думку багатьох вчених оптимізація розмірів підприємств повинна включати такі етапи:

- визначення раціональних розмірів землекористування;
- визначення оптимальних обсягів виробництва продукції з урахуванням організаційної структури;
- обґрунтування раціональних розмірів внутрішньогосподарських підрозділів;
- розрахунок оптимальної потреби підприємства в ресурсах;
- оптимізація галузей виробництва;
- оцінка ефективності формування розмірів аграрних підприємств.

Запропоновані механізми при належній деталізації і впровадженні зможуть задовольнити інтереси і громадян України, і сільськогосподарських товаровиробників.

Продовольча безпека – це захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримки її звичайної життєвої діяльності. З визначення продовольчої безпеки витікають основні умови її забезпечення: по-перше, це достатнє виробництво державою власного продовольства, по-друге, доступність продовольства для населення.

Основним показником продовольчої безпеки є самозабезпеченість країни продовольством, тобто рівень задоволення потреб населення в продуктах харчування за рахунок національного виробництва. Формування продовольчої безпеки прямо залежить від рівня виробництва продовольчої сировини в країні.

Незважаючи на зростання обсягів виробництва м'яса і м'ясопродуктів в Україні у 2021 р. у порівнянні з 2000 р. на 46,6 %, фонд споживання зріс лише на 36,0 %, а яєць відповідно – на 60,0 і 38,0 %. У молочному виробництві зниження темпів скорочення виробництва на 31,2 % було частково компенсовано скороченням експорту і витрат на корм, тому фонд споживання зменшився на 14,8 %.

При виробництві продукції рослинництва за досліджуваний період можна констатувати приріст виробництва зерна – у 3,5 рази, овочевих і баштанних культур – на 68,5 %, плодів та ягід – на 27,1, картоплі – на 7,7 %. При цьому фонд споживання плодів зріс на 69,7, а овочів – на 37,3 %, в той час як зерна і картоплі – скоротився на 34,0 і 17,7 % відповідно.

Фонд споживання продуктів, що мають сільськогосподарське походження у 2021 р. у порівнянні з 2000 р. значно скоротився, зокрема по рибі і рибопродуктам – на 18,9, по олій – на 11,2 %, по цукру – на 34,2 %. Таке скорочення мало місце на фоні зростання виробництва олії в 4 рази, але зменшення виробництва риби – втричі, а цукру – на 33,8 %.

На основі приведених вище показників нами були розраховані показники самозабезпеченості України продуктами харчування, я частка від ділення обсягів виробництва на внутрішнє споживання (табл. 1).

Таблиця 1

**Рівень самозабезпеченості населення України
основними видами продовольства, %**

Продукти	Роки					2021 р. +- в. п. до		
	2000	2010	2015	2020	2021	2000 р.	2015 р.	2020 р.
М'ясо та м'ясопродукти	102,7	86,1	106,2	110,1	111,0	8,3	4,8	0,9
Молоко та молочні продукти	105,5	106,4	105,0	99,1	95,2	-10,3	-9,8	-3,9
Зернові та зернобобові культури	107,2	144,1	238,9	323,3	433,2	326	194,3	109,9
Картопля	117,4	97,7	96,3	100,1	101,5	-15,9	5,2	1,4
Овочі та баштанні культури	103,4	100,0	100,3	104,6	106,1	2,7	5,8	1,5
Плоди, ягоди та виноград	105,9	73,7	92,3	75,9	79,3	-26,6	-13	3,4
Риба та рибні продукти	43,1	38,7	37,7	22,6	19,0	-24,1	-18,7	-3,6
Цукор	111,7	100,4	89,3	84,0	114,6	2,9	25,3	30,6
Олія	209,2	430,1	821,0	1392,8	961,0	751,8	140	-431,8

На основі цієї таблиці можна зробити висновок про те, що найбільш проблемною в останні роки є ситуація із забезпеченість рибою і рибними продуктами – лише на 19 %, плодово-ягідною продукцією – на 79,3 % і, як це не дивно, молоком та молочними продуктами – на 95,2 %, імпорт якого у 2021 р. зріс у порівнянні з 2000 р. у 6,4 рази.

Список використаних джерел: 1. Богданович О.А. Вплив розмірів сільськогосподарських підприємств на їх галузеву структуру. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». Дніпро: Дніпропетровський державний агроекономічний університет. 2019. №4. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7011>. 2. Гуторов А.О. Теоретичні та прикладні аспекти формування раціональних розмірів сільськогосподарських підприємств. Економіка природокористування і охорони довкілля: Зб. наук. пр. Київ: ДУ ІСПСР НАН України, 2011. С. 228-234. 3. Зубець М. В., Саблук П. Т., Месель-Веселяк В. Я. Рекомендації з оптимізації розмірів новоутворених приватних господарств на основі оренди земельних паїв та вдосконалення орендних відносин. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2001. 68 с. 4. Кошкалда І.В. Обґрунтування розміру землекористування сільськогосподарських підприємств. Агросвіт. 2012. № 10. С. 19-25. 5. Шиян Д.В. Вплив розмірів підприємств на ефективність сільськогосподарського виробництва. Формування ринкової економіки : зб. наук. пр. М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ : КНЕУ, 2009.С. 599–606. 6. Яворська Т.І. Диференціація сільського господарства за розміром суб'єкта підприємницької діяльності. Економіка АПК. 2013. № 12. С. 71-74.